

Джерело: Проект з безпечності молока. архівне

Ірина Висоцька:

**«МИ НАТХНЕННІ, ТОМУ
ЩО ПОПРИ ВІЙНУ НАШІ
ПАРТНЕРИ НЕ ВТРАТИЛИ ВІРИ
В УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ
СЕКТОР»**

Швейцарія допомагає Україні з 2015 року. Співпраця з цією молочною країною стартувала з Проєкту з безпечності молока¹, який надавав підтримку в запровадженні в Україні програми контролю за безпечністю харчових продуктів, зокрема молока.

Згодом проєкт переріс у швейцарсько-українську програму «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (надалі — Програма), спрямовану на зростання торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах на внутрішньому та експортному ринках. Однак війна внесла свої корективи — і Програма змінила свою діяльність. Про нові проєкти, допомогу українським підприємствам на деокупованих територіях розповідає Ірина Висоцька, координаторка компонента «Молочний сектор».

— Пані Ірино, що послужило передумовою для старту нового проєкту з підтримки молочних господарств на деокупованих територіях?

— Хотіла б повернутися трохи назад і наголосити на тому, що на початку швейцарсько-українського проєкту за результатами 2015 року частка молока екстрагатунок в структурі сировини, що надійшла на переробку, становила близько 6,6%. У січні-лютому 2022 року, перед війною, вже кожен третій літр молока, поставлений на переробку, відповідав вимогам ЄС. Це результат довгого шляху адаптації гігієнічних вимог національного законодавства до вимог Європейського Союзу.

Взагалі прагнення молочного сектору України відповідати найвищим стандартам мало великі перспективи, поки не почалася війна. Зрозуміло, що вона всім зіпсувала плани. Довелося призупинити реалізацію напрямів Програми, але ми швидко адаптувалися до нових потреб часу і розробили **План екстреного реагування**. Його основною метою було допомогти молочному сектору в умовах війни. Щоб з'ясувати, чого найбільше потребує національна галузь, одразу звернулися до наших партнерів— вони не лише в державному, а й у приватному секторі. Зокрема це асоціації, бізнес-об'єднання, консультаційні центри, дорадчі служби тощо. Ми називаємо їх ключовими надавачами послуг для українських виробників та переробників молока. На них тримаються компетенції, знання, консультації, послуги.

Хочу зауважити, що цей «кістяк» молочного сектору зробив колосальний внесок у План. Ми намагались максимально врахувати їхні запити. Принагідно дякую Асоціації виробників молока, яка професійно описала проблеми і шляхи їх вирішення. Насправді саме з її ініціативи розпо-

чався проєкт з підтримки молочних ферм на деокупованих територіях. І не лише цей проєкт, а й низка інших.

— Які цілі і завдання ставили?

— Основним завданням було допомогти господарствам, які найбільше цього потребували. Тому географічний фокус на Чернігівській, Київській та Сумській областях був логічним і зрозумілим. Проєкт реалізували спільно з Асоціацією виробників молока і лабораторією якості молока Uman Labs через Консультаційний центр АВМ.

Вироблене підприємствами молоко—це майбутній молочний продукт, який має бути якісним і безпечним. Зрозуміло, що насамперед необхідно забезпечити здоров'я тварин і продовольчу безпеку, які попри війну не повинні нівелюватися. Проєкт триває три місяці—за червень—серпень ми подолали цей шлях, попри труднощі. Мета була охопити понад 120 малих і середніх сільськогосподарських підприємств.

— Як реалізовувався проєкт?

— Експерти Консультаційного центру відвідували господарства і радили, як налагодити процеси на фермі. Варто сказати, що КЦ АВМ діяв професійно, бо вже мав напрацьовані методичні рекомендації для всіх блоків виробництва. Годівля потребувала особливої уваги—потрібно було негайно переглядати раціони, щоб зменшити продуктивність тварин. Адже господарства зіткнулися з серйозною проблемою: з одного боку, не було куди реалізовувати молоко, а з іншого—придбати та доставити на ферму покупні корми. Досі не всі господарства відновили продуктивність корів.

Також консультанти зосереджувались на гігієні доїння і зберіганні молока. Можливо для багатьох господарств питання збереження якості не так гостро стояло, коли йшлося про безпеку і життя людей. Однак метою проєкту було допомогти повернутися в нормальне виробниче русло, а тому питання якості було пріоритетним.

Відтак 42 господарства мали можливість безкоштовно дослідити фізико-хімічні показники молока, а також зробити його мікробіологічний аналіз в лабораторії Uman Labs. За результатами лабораторних досліджень консультанти сформулювали пропозиції і рекомендації для цих ферм. У 30%

¹ Швейцарсько-український проєкт «Створення системи контролю за безпечністю харчових продуктів на основі оцінки ризиків у циклі виробництва та збуту молочних продуктів в Україні» (https://qftp.org/wp-content/uploads/2020/05/27_milk_safety_project_leaflet.pdf).

ДОВІДКА
**Quality
FOOD**
Trade Program

Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP) впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія).

Загальна мета Програми — зростання торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах на внутрішньому та експортному ринках шляхом досягнення двох цілей:

Ціль 1. Підвищення якості та безпечності продукції в органічному та молочному секторах.

В діяльності Програми застосовуватиметься програмний підхід для розвитку потенціалу з метою удосконалення нормативно-правової бази та покращення бізнес-середовища в органічному та молочному секторах, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню якості та безпечності продукції в цілому. Значна увага приділятиметься інтеграції ризик-орієнтованих концепцій у процедурах управління ризиками та інспектування.

Ціль 2. Підвищення торговельного потенціалу на внутрішньому та зовнішньому ринках продукції з вищою доданою вартістю відповідно в органічному та молочному секторах.

Напрями діяльності здебільшого здійснюватимуться на мезо- та мікрорівнях, підтримуючи зацікавлені сторони в секторах, насамперед через надавачів послуг, з метою розвитку внутрішнього та експортного ринків. У молочному секторі впровадження національної програми контролю сирого молока є пріоритетним задля забезпечення якості та безпечності молока в цілому як передумови для виходу на нові ринки з вищою доданою вартістю. Програма підтримує розвиток потенціалу ГС «Карпатський смак», а також просування автентичних продуктів з регіону Українських Карпат під торговою маркою «Смак Українських Карпат» для покращення конкурентоспроможності малих та середніх виробників регіону шляхом реалізації спільної маркетингової стратегії. Ця діяльність створює можливість для локальних виробників скористатися зростаючим попитом на автентичну, смачну продукцію з регіону Українських Карпат.

Щоб дізнатись більше, перейдіть за посиланням <https://qftp.org/> або відскануйте QR-код.

зразків молока було виявлено золотистий стафілокок. Шкода, бо фермам буде над чим працювати. Він надзвичайно важкий у лікуванні, стійкий до певних груп антибіотиків. Тому цінним вважаю визначення лабораторією чутливості збудників маститу до антибіотиків, адже це допомагає господарству ефективно боротись із патогеном. Золотистий стафілокок — контагіозний збудник, який вимагає високого рівня гігієни в доїльній залі.

Консультації господарств не закінчувалося лише візитом експертів. Можна телефонувати і консультанту, і експерту лабораторії. Сподіваюся, ферми скористаються порадами. На жаль, консультанти зіткнулися з випадками, коли на фермах були відсутні протоколи доїння і лікування.

— Як відбирали господарства?

— Звісно, найбільше хотілося допомогти малим та середнім сільськогосподарським підприємствам, що зареєстровані компетентними органами як первинні виробники, тобто збувають молоко на переробку. Ми хотіли підійти до проблеми комплексно — допомогти фермі і споживачеві.

На той час паралельно з цим проектом наша Програма долучилася до реалізації ще однієї ініціативи за координації Посольством Швейцарії в Україні — організація гуманітарної допомоги у вигляді засобів гігієни в обсязі тримісячної потреби для господарств у трьох деокупованих областях. Тому спільно з Держпродспоживслужбою направили перелік усіх господарств і кількість поголів'я. Опрацьовані, так би мовити відфільтровані дані передали Консультаційному центру АВМ, який у формі опитувальника звернувся до цих господарств. Так дізналися, які ферми потребують засобів гігієни та в якій кількості на три місяці. До того ж з'ясували, чи потрібна їм консультаційна допомога.

Примітно, що були господарства, які відмовлялися від гуманітарної допомоги. Причини були різні. Одні просили адресувати її тим, хто цього більше потребує. Інші, на жаль, повідомляли про відсутність доступу до худоби або про плани взагалі позбутися поголів'я і закрити ферму.

У співпраці з КЦ АВМ ми розуміли, що фізично протягом двох-трьох місяців господарствам можна допомогти у формі виїздів на ферму або консультацій і методичних рекомендацій по телефону, або досліджень зразків молока.

Ферми, які взяли участь в проєкті та до яких навідувалися консультанти, утримують щонайменше 40–50 голів корів. Утримання такого поголів'я вже передбачає певну виробничу технологію. А коли вона застосовується, виникають питання, як її оптимізувати. З іншого боку, менші ферми гнучкіші до ситуації, яка складається. В господарствах з понад 40 корів консультант був дійсно цінний і бажаний.

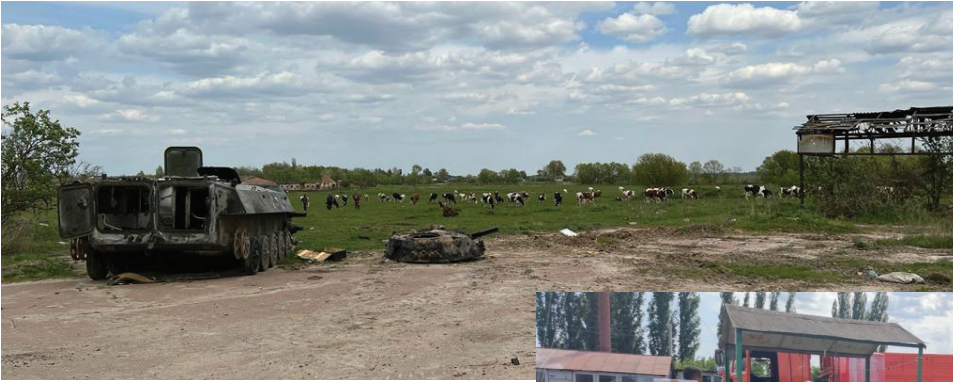
— Чому партнером у цьому проєкті обрали Консультаційний центр АВМ?

— Війна кардинально змінила діяльність нашої Програми. Ми запитували думки партнерів, як діяти далі, щоб допомогти молочному сектору. Вони озвучили консультаційну підтримку господарств та гуманітарну допомогу як пріоритетні напрямки. Тому ми розробили концепт відбору видів діяльності, які будуть реалізовуватися консалтинговими центрами, дорадчими службами тощо за фінансової підтримки Програми. Оголосивши конкурс на підтримку заходів з поширення знань та функціональних дорадчих сервісів для первинних виробників та переробників молока, отримали 35 заявок з різними ініціативами. Обирали найкращі, серед яких були пропозиції КЦ АВМ та Uman Labs. Вони повністю відповідали усім цілям Програми в рамках Плану екстреного реагування, цільовій аудиторії й очікуваним результатам. Загалом вдалось реалізувати 14 ініціатив спільно з різними надавачами послуг.

Насправді ми натхненні, тому що попри війну наші партнери не втратили віри в український молочний сектор.

— Як відбувалися візити консультантів?

— Ми не втручалися в процес. Консультаційний центр планував маршрути самостійно. Думаю, це тільки перевага. Чому? Мета швейцарсько-української Програми — під-

На гуманітарну допомогу для молочних господарств було виділено 2,5 млн. швейцарських франків.

Було залучено АВМ та благодійний фонд SaveUa, локальні компанії та дилерів, щоб закупівлю необхідних товарів здійснювати переважно в Україні.

Основним завданням було допомогти малим і середнім молочним господарствам на деокупованих територіях, які найбільше постраждали від війни. Географічний фокус на Чернігівській, Київській та Сумській областях був логічним і зрозумілим.

тримати надавача послуг. Можливо, це складно збагнути українській аудиторії, яка звикла сприймати міжнародні програми як грантові, донорські програми, які сьогодні працюють, а завтра завершуються.

Ми все-таки хотіли, щоб була забезпечена сталість діяльності. Ми розуміли, що маємо малий фінансовий ресурс і не можемо охопити кожну ферму. Для нас важливо, щоб фермери зрозуміли, що консультант на фермі — це тільки перевага. І сьогодні ми трішки допомогли, вони безкоштовно отримали консультації від КЦ АВМ.

Асоціація комплексно підходить до співпраці з господарствами: це консультант на фермі, а також пакет методичних рекомендацій, настанови з відбору зразків та інтерпретації результатів лабораторного аналізу. Такий комплексний підхід до надання послуг є неоціненною перевагою, якою має користуватися широка аудиторія виробників молока.

Добре пам'ятаю, як ще в мирні часи під час молочних конгресів підіймалося питання бенчмаркінгу — порівняння своїх результатів з показниками інших ферм. Так фермер розуміє, до чого ще треба прагнути, а в що вже не варто інвестувати тощо. Мені здається, що після війни цей рух треба відновлювати, тому що молочний сектор має швидко повернутися до попередніх показників, надолужити та зробити стрибок, щоб наслідки війни були мінімальними. Як відмічає КЦ у звітах, попри збереження або відновлення якості та безпечності сировини та здорового статусу худоби для багатьох ферм відновлення втраченої молочної продуктивності стало основним завданням. Є ще над чим працювати.

— **Розкажіть про гуманітарну допомогу фермам.**

Гуманітарну допомогу уряд Швейцарії надає у зв'язку з офіційним зверненням Мінагро через Посольство Швейцарії в Україні до уряду Швейцарії. На гуманітарну допомогу для молочних господарств було виділено 2,5 млн. швейцарських франків. Було залучено АВМ та благодійний фонд SaveUa, локальні компанії та дилерів, щоб закупівлю необхідних товарів здійснювати переважно в Україні.

Підхід до надання гуманітарної допомоги — не нашкодити виробничим зв'язкам, які формувалися в Україні десятиліттями. Тобто, ферми мають певний тип дойльного обладнання, яке компанія-виробник обслуговує і реалізує засоби гігієни з догляду за ним. Для кожного обладнання

є свої рекомендовані мийно-дезінфекційні засоби, які підтримують його належне технічне використання. Тому було прийняте рішення закуповувати продукцію у тих компаній, з якими ферми звикли працювати до війни, не порушуючи ланцюги постачання та умови сервісного обслуговування.

Для решти господарств фонд здійснить організовану тендерні закупівлі необхідної продукції.

— **Якої допомоги найбільше потребують господарства?**

Через бойові дії господарства також втратили худобу. Щотижня отримуємо інформацію, що ту чи іншу ферму атакували, і є втрати тварин. Тому важливо відновлювати поголів'я і реалізовувати проекти, пов'язані із закупівлею нетелей, щоб відновити поголів'я країни принаймні до довоєнного рівня. Це буде нагальною потребою особливо у світлі того, що в Україні є перспективи для розвитку молочного експорту.

За останніми даними, попри війну Хмельницька, Рівненська і Тернопільська області демонструють приріст валових надоїв порівняно з 2021 роком. До того ж, в Україні формується новий молочний кластер підприємств, які здійснюють регулярний експорт до ЄС. Тому питання контролю якості не знімається з порядку денного.

— **Що у планах?**

Ми оголосили наступний намір підтримати ініціативи наших партнерів-надавачів послуг, адже вони найкраще відчують на місцях актуальність тих чи інших проблем і потреби цільової аудиторії — первинних виробників молока та переробників. Очікуємо, що проблематика та рішення будуть найбільш якісно сформовані саме нашими партнерами. Коли кажу «наші партнери», це не означає, що ми замикаємось на якомусь обмеженому колі — ми відкриті до подальшої співпраці. Взагалі плануємо спільно з Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України зробити карту-каталог усіх надавачів послуг на ринку, щоб виробник чи переробник молока мав єдину базу тих, хто може допомогти, до кого можна звернутися — дорадчі служби, консультаційні центри, приватні консультанти, лабораторії тощо.

Окрім ініціатив, які зараз реалізовуємо, основне завдання не змінилося — запровадження в Україні ризик-орієнтованої системи контролю за якістю та безпечністю, зокрема сирого молока. ●